

HET GESCHENK

Ook van Sebastian Fitzek verschenen
bij The House of Books:

Afgesneden

Passagier 23

De therapie

Het Joshua-profiel

Het pakket

Stoel 7A

De patiënt

Sebastian Fitzek

Het geschenk

Uit het Duits vertaald door Michel Bolwerk

the house of books

Deze uitgave is tot stand gekomen door bemiddeling van AVA international GmbH, Duitsland (www.ava-international.de)

Oorspronkelijke titel: *Das Geschenk*

Oorspronkelijk uitgegeven door: Verlagsgruppe Droemer Knauer GmbH & Co. KG, Duitsland 2019

© Sebastian Fitzek, 2019

© Vertaling uit het Duits: Michel Bolwerk, 2020

© Nederlandse uitgave: The House of Books, Amsterdam 2020

Omslagontwerp Nederlandse uitgave: Buro Blikgoed, Haarlem

Omslagbeeld: © Cavan Images/Getty Images

Auteursfoto: © H. Henkensiefken

Typografie: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 443 6054 7

ISBN 978 90 443 6055 4 (e-book)

NUR 332

www.thehouseofbooks.com

www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

The House of Books is een imprint van Overamstel uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Psychopathie (...) heeft vermoedelijk genetische oorzaken.
Bepaalde gebieden in de hersenen, zoals die voor empathie en
impulscontrole, zijn bij hen vanaf hun geboorte onderontwikkeld.

*Fanny Jiménez, Zo herkent u een psychopaat,
Die Welt, 14-08-2014*

Al het echte kwaad begint in onschuld.
Ernest Hemingway

De mens is van nature kwaadaardig.
Hij doet het goede niet uit een drang daartoe,
maar uit sympathie en eer.
*Immanuel Kant,
Reflexionen zur Anthropologie*

Psychopathie is een persoonlijkheidsstoornis.
Volgens schattingen heeft een op de
honderd personen deze stoornis.
Het komt vier keer vaker voor bij mannen dan bij vrouwen.
Onderzoek onder tweelingen toont aan dat erfelijkheid een rol
speelt.

*Hildegard Kaulen, Een schakelaar voor empathie,
Frankfurter Allgemeine Zeitung, 16-03-2018*

Hoe de wereld van morgen eruit zal zien,
hangt voor een groot deel af van de verbeeldingskracht van
degenen die nu leren lezen.

Astrid Lindgren

Heden

Hij was naakt en werd in tweeën gespleten.

Het voelde niet alleen zo. Het gebeurde echt. Hier en nu in de oude gevangeniswasserij, op de tegelvloer, vlak naast de industriële droger.

Milan hoorde zichzelf alleen maar onmenselijk grommen. Als zijn mond niet gekneveld was met een sok had hij de hele gevangenis bij elkaar geschreeuwd. Niet dat dat iets had uitgemaakt. Dit clubje had er flink voor betaald om deze nacht met de nieuweling alleen te worden gelaten.

Het waren er vijf. Twee knielden op zijn schouders, twee hielden hem vast bij zijn benen en de vijfde, een zwaar hijgende bonk van 120 kilo met een metworstadem, schoof net iets in zijn anus dat aanvoelde als een met prikkeldraad omwikkelde gevechtsknots. Maar misschien was het wel gewoon een vuist waarmee hij hem verkrachtte.

Plotseling hield de druk op, zo abrupt dat Milan kramp kreeg en over zijn hele lichaam begon te beven. De pijn hield aan, zijn binnenste brandde heter dan een saunakachel, maar hij kon nu in elk geval zijn armen weer vrij bewegen en op zijn rug rollen.

Er kwam een zesde gezicht boven hem zweven, van een wat oudere man met een strakke zijscheiding en Caribisch blauwe ogen achter dikke brillenglazen. Hij was er net nog niet bij geweest, toen ze hem onder de douche in elkaar hadden geslagen en hiernaartoe hadden gesleept.

De man nam hem op met de nieuwsgierigheid van een kind dat met een vergrootglas een insect aan het grillen is. ‘Dus jij bent de politieagent?’

Milan knikte terwijl de man hem bevrijdde van zijn knevel.

‘Ik ben Zeus. Je kent me toch wel?’

Zeus, de gevangenisgod. Milan knikte nogmaals. Alleen hersendoden en comapatiënten wisten niet wie hij was, de man die de naam van een Griekse god misbruikte en het hier in de penitentiaire inrichting JVA Tegel feitelijk voor het zeggen had.

‘Luister goed. Mensen als jij staan helemaal onderaan in de voedselketen. Je hebt hier nog minder rechten dan de stofpluizen in Stomers navel.’

Zeus glimlachte naar de vetzak die net zijn broek optrok. Milan wilde het liefst in een hoekje wegkruipen en sterven. Als het ding dat net nog in hem had gezeten de pik van die kerel was geweest, dan moest die zo groot zijn als een brandblusser.

‘Je hebt maar één kans – tenzij je wilt dat Stomer zijn ware specialiteit laat zien. Weet je waarom we hem Stomer noemen?’

Omdat hij snel kwaad wordt?

‘Omdat hij zo graag strijkt. Hij is dol op strijkijzers. Zoals deze hier.’

Zeus liet een van zijn getatoeëerde handlangers hem een ouderwets stoomstrijkijzer aangeven.

‘Stomer laat hem dadelijk op temperatuur komen. En terwijl het strijkijzer opwarmt tot tweehonderd graden, krijg jij de kans me alles te vertellen. De waarheid en niets dan de waarheid, zo waarlijk helpe je God almachtig.’

Zeus ging door zijn knieën, voelde met zijn platte hand of zijn scheiding nog goed zat en zei: ‘Je zit met de Teek in een cel. Dat kleintje is oké. En je hebt geluk. Hij heeft zich borg gesteld voor je. Hij zegt dat je huilt in je slaap. En dat je echt een yeti zou kunnen zijn.’

‘Een wat?’

‘Een onschuldige. Die zie je hierbinnen net zo vaak als een yeti.’
Zeus’ beulsknechten moesten lachen om zijn grap, hoewel ze hem vast al honderd keer hadden gehoord.

‘Vertel me je verhaal!’ eiste hun aanvoerder nog een keer.

‘Wat?’

‘Praat ik Chinees?’ Zeus verkocht Milan een klap in zijn gezicht. ‘Ik wil weten waarom je hier zit, *Politieagent*. Maar pas op, hè.’ De oude man deed zijn bril af en wees naar zijn ogen. ‘Weet je wat dit zijn?’

Milan negeerde zijn retorische vraag, vooral omdat hij probeerde niet over te geven terwijl de pijn in hem opnieuw opvlamde.

‘Dat zijn mijn twee leugendetectors. Als die uitslaan, ziet Stomer dat. Ik hoef maar één keer te knippen en hij ramt het gloeiende strijkijzer tot in je twaalfvingerige darm. Is dat duidelijk?’

Stomer knikte grijnzend. Milan had tranen in zijn ogen. Het braaksel stond hem in de mond. Hij moest een paar keer slikken voor hij zover was.

Zover om zijn laatste kans te grijpen door Zeus alles te vertellen. Zijn even ongeloofwaardige als gruwelijke verhaal, dat hem rechtstreeks door de hel had gestuurd om hem vervolgens hier in de gevangenis te laten eindigen.

En om tijd te rekken, om in elk geval nog een uur in leven te blijven, begon hij alles vanaf het begin te vertellen.

2

Twee jaar geleden

‘Bent u alleen?’

‘Ja.’

‘Hoe zit het met het keukenpersoneel?’

‘Die zijn al vertrokken. Ik maak de kas op. Hier is niemand meer, behalve ikzelf.’

‘Oké. Maar u hoeft niet bang te zijn,’ zei Milan.

‘De vrouw aan de telefoon stootte een hysterisch lachje uit. ‘Zijn jullie daar bij de politie helemaal gek? Jullie bellen me op, vertellen iets over een of andere psychopaat die jullie door de vingers is geglipt en die me over een paar tellen wil gijzelen en dan moet ik NIET BANG ZIJN?’

De jonge serveerster die zich had voorgesteld als Andra Sturm klonk alsof ze met één hand een stuk hout uit de toonbank kon trekken om daarmee een eventuele aanvaller tegen te houden. Maar Milan wist dat een ruwe, krachtige telefoonstem niet altijd bij het uiterlijk hoefde te passen, hoewel dat bij hem wel het geval was. Misschien was Andra wel een sierlijke engel en was haar timbre van schuurpapier alleen maar het gevolg van de doodsangst die hij had veroorzaakt. In elk geval was ze niet op haar mondje gevallen, wat Milan imponeerde. Andra leek het soort vrouw te zijn die hij onder normale omstandigheden graag beter had willen leren kennen, ook al was die gedachte in deze situatie natuurlijk uiterst onprofessioneel.

‘Luistert u naar mij?’

‘Nee, ik hou mijn oren dicht. Natuurlijk luister ik nog.’

Milan keek door de autovoorrauit naar de ingang van het restaurant aan de overkant, ademde diep in en zei toen zo rustig mogelijk: ‘Ten eerste, wij hebben de dader niet laten ontsnappen. We observeren hem al twee uur en tracken zelfs zijn telefoongesprekken. Daardoor weten we dat hij u heeft gebeld vlak voordat ik contact met u opnam. Is dat correct?’

‘Ja,’ zei Andra na een korte stilte. Vermoedelijk had ze eerst alleen maar geknikt, voordat tot haar doordrong dat hij dat niet kon horen door de telefoon.

Het was al een wonder dat de serveerster had opgenomen. Een telefoontje vijf minuten voor sluitingstijd kon alleen maar ergernis betekenen, eens te meer omdat het All American Diner geen restaurant was waarvoor je reserveerde. De klanten die zin hadden in hamburgers, frites, nacho’s, T-bonesteaks, milkshakes en andere dikmakers kwamen naar het kleine restaurant in de zijstraat van het Roseneck in Berlijn zonder zich van tevoren aan te melden.

‘En ten tweede,’ vervolgde Milan zijn opsomming, ‘zal die man u niet gijzelen. Hij wil alleen maar contant geld.’

Andra begon te lachen. ‘En hoe weet je dat zo zeker, wijsneus?’

Milan moest glimlachen. Andra nam geen blad voor de mond en praatte met die assertieve geprikkeldheid waar Berlijnse vrouwen om bekend staan. En dat deed ze waarschijnlijk niet alleen in zo’n extreme situatie als deze. Hij schatte haar op eind twintig, begin dertig. Zijn leeftijd ongeveer.

‘De dader heeft al een gijzelaar,’ beantwoordde hij haar vraag.

‘Wat zeg je?’

‘Een meisje. Hij heeft haar ontvoerd. Vanmiddag is de overdracht van het losgeld mislukt. Sindsdien houden we hem in de gaten.’

Stilte.

Blijkbaar moest Andra even verwerken wat ze net had gehoord. Deze informatie lag haar vermoedelijk heel wat zwaarder op de

maag dan de calorierijke pancakes waarmee de American diner zijn ontbijtgasten vetmestte.

Milan probeerde nog een keer vanuit de auto een blik naar binnen te werpen, maar de raampartij aan de zuinig verlichte straat was nauwelijks te zien door de voortdurend vallende natte sneeuw.

Verdomd slechte operationele situatie.

Alles zag eruit alsof hij het door het ruitje van een draaiende wasmachine bekeek en Milan zou geen enkel clichématig decorstuk in het restaurant hebben herkend als hij ze niet al kende uit de ontelbare andere American diners op de wereld: het oud gemaakte Route 66-bordje, de namaak-jukebox bij de ingang, een vlag met de *stars and stripes* en enkele posters met Elvis en Uncle Sam aan de muur.

Milan durfde te wedden op het leven van zijn ongebornen kinderen dat de zithoeken van rood kunstleer waren gemaakt en op een laminaatvloer met schaakbordpatroon stonden.

‘Waarom grijpen ze die rotzak niet zo gauw hij hier opduikt?’

‘Omdat we niet weten waar hij zijn slachtoffer naartoe heeft gebracht.’

‘Wat zeg je?’ vroeg Andra nogmaals, en deze keer klonk ze wel echt verbijsterd.

‘Terwijl de dader bij u in het restaurant is, kunnen wij zijn vlucht-auto zó prepareren dat hij ons naar zijn gijzelaar leidt, zelfs als we hem uit het oog verliezen.’

‘Is hij erg gevaarlijk?’

Milan schraapte zijn keel. Hij haalde zijn hand door zijn donkerbruine, warrige kapsel dat al maanden geen kapper meer had gezien.

‘Ik draai er niet omheen. Ja. Hij is gevaarlijk. Hij is ongeveer een meter vijfentachtig, gespierd – en gewapend.’

‘Goede god.’ Ze slikte hoorbaar.

‘Alstublieft. Ik weet dat we veel van u vragen. Maar zolang u niet probeert de held uit te hangen, is er geen gevaar. Geef hem het geld uit de kassa en wat hij nog meer wil hebben, misschien heeft hij

wel honger en heeft hij proviand nodig. Wij zorgen ervoor dat u niets overkomt.’

‘Hoe dacht u dat te doen?’ Haar stem sloeg over. Milan hoorde voetstappen via de telefoon. Rubberzolen piepten. Hij vermoedde dat de serveerster dekking zocht achter de bar. *Hopelijk*. Bij de deur, in de directe gevarenzone, kon hij geen beweging vaststellen.

Gelukkig.

Zijn mobilfoon kraakte. Hij pakte hem, snauwde een kort ‘afwachten’ en legde hem weer weg.

‘Op dit moment zijn er drie telescoopvizieren op de ingang van het restaurant gericht,’ probeerde hij Andra gerust te stellen. ‘Bij het minste of geringste teken van een onregelmatigheid geef ik mijn mannen het bevel in te grijpen.’

‘Wat verstaat u onder een onregelmatigheid? Een kogel in mijn hoofd? Dat mijn hersenen uiteenspatten over de toonbank?’

Milan begon nu te fluisteren, niet omdat het nodig was, maar hij had geleerd dat boze mensen dan geconcentreerder luisteren. ‘De dader kan elk moment binnenkomen. Blijf rustig, doe wat hij zegt. En nu niet meteen gaan flippen alstublieft, maar hij draagt een zwarte bivakmuts.’

‘Dat kunt u niet menen!’

‘U verbreekt nu de verbinding. Hij mag niet zien dat u aan de telefoon bent. De dader is extreem wantrouwend.’

‘Oké,’ hoorde hij Andra zeggen, maar het klonk niet overtuigend. Het was volkomen te begrijpen dat ze helemaal niet het contact met de politie wilde verbreken.

‘Doe gewoon wat hij zegt. En wanneer hij weg is, wacht u tot mijn mensen bij u komen. Alles komt goed,’ beloofde Milan haar nog een laatste keer, waarna hij een klik hoorde en de verbinding weg was.

Hij sloot zijn ogen.

Alles komt goed?

Milan had er een vreemd gevoel over.

Iets was hier niet in de haak.

Terugtrekken?

Hij keek op zijn horloge, haalde nog een keer diep adem en besloot de stem in zijn hoofd te negeren.

Zuchtend pakte Milan Berg de bivakmuts van de passagiersstoel. Hij trok hem over zijn hoofd voordat hij uitstapte om in de richting van het restaurant te lopen.

3

De truc die hem in het wereldje de bijnaam *Politieagent* had opgeleverd, was al zeven keer gelukt.

Milan zocht zaken uit met weinig personeel en zoveel mogelijk contant geld. Koffiebars, cafés, restaurants, één keer een tankstation. Altijd vlak voor sluitingstijd of bij wisseling van het personeel. Het liefst in zijstraten, ver weg van de drukte.

Het was verbazingwekkend hoe bereidwillig mensen meewerkten wanneer hun door een intimiderend zware stem via de telefoon werd opgedragen een overvaller onvoorwaardelijk de dagopbrengst mee te geven. In elke derderangs politieserie leerden kijkers dat je agenten om een legitimatiebewijs moest vragen. Maar blijkbaar gold dat alleen wanneer ze aan de voordeur kwamen. Aan de telefoon was het meestal al genoeg als je je voorstelde als ‘hoofdcommissaris Stresow, commandant Speciale Eenheid’ of zulk soort onzin. Milan liet af en toe zijn speelgoedmobilofoon kraken en zei er iets in. Dat was genoeg om een authentiek decor na te bootsen.

Het was lastiger om het juiste moment af te wachten. Zoals nu, als de winkels dichtgingen, de kerstinkopen erop zaten en de straten verlaten waren omdat iedereen thuis was om het eten voor te bereiden en de cadeautjes in te pakken. Het was immers bijna kerstavond, vlak voor vieren.

Van de drie adressen die Milan had opgezocht op internet was alleen deze American diner in de wijk Schmargendorf nog geopend,

en wel met de personeelsbezetting op de waakvlamstand, zoals hij al had gehoopt.

Hij moest hoesten, de bivakmuts kleefde al na een paar stappen onaangenaam klam tegen zijn huid.

Op een dag als deze, met zulk weer, kwam je zelfs niemand tegen die de hond uitliet en als er dan toch iemand op straat liep, keek die naar de grond om de natte sneeuw niet recht in zijn gezicht te krijgen.

Oké, het kan beginnen.

De dertig meter van de gestolen auto tot aan de ingang met het afgezaagde logo in neonlicht boven de deur had Milan afgelegd zonder getuigen.

Daar gaat-ie dan.

Hij ging naar binnen. Het was schemerig in het restaurant; op de lampjes op de formicatafeltjes na brandde alleen de noodverlichting. Er drong een mengeling van frituurvet, hamburgers en bloed in zijn neus.

Bloed?

Het kraken schoot pas met enige vertraging door zijn hoofd. Als de knal van een vliegtuig dat door de geluidsbarrière gaat. Toen kwam de pijn, en het drong tot hem door dat hij zich niet had vergist: de vloer in het restaurant had inderdaad een schaakbordpatroon. En daarop zat hij nu, op zijn knieën – niet in staat weer op te staan.

Ik had op mijn intuïtie moeten vertrouwen.

Door een schop in zijn buik draaide hij om zijn eigen as. Hij viel op zijn rug, zag eerst boven zich de grille van een Cadillac, die een of andere interieurdesigner aan het plafond moest hebben gehangen, daarna een vrouw met een licht gebogen neus die veel charmanter was dan zijn grote kokkerd, die net vol bloed begon te stromen.

Andra, dacht Milan. *Ze ziet er daadwerkelijk uit als een vrouw met wie ik graag een keer zou uitgaan.*

‘Vrolijk kerstfeest, zakkenwasser,’ zei ze.

Toen brak ze zijn schedel met een honkbalknuppel.

Twee jaar later

‘Hoe hebt u elkaar leren kennen?’ vroeg de therapeute. Waarschijnlijk ging ze ervan uit dat het stelletje dat voor haar zat nu glimlachend zou terugdenken aan een romantisch sleutelmoment. Een goed uitgangspunt voor een geslaagde relatietherapie, waarvoor die twee zich onlangs hadden aangemeld. *Tien sessies van negentig minuten. Tweehonderd euro per afspraak.* Een koopje, mocht het dokter Henriette Rosenfels daadwerkelijk lukken hun de weg te wijzen uit het woud aan problemen in hun nog prille relatie. Of in elk geval advies te geven over hoe ze de dag konden doorkomen zonder elkaar het hoofd in te slaan.

Hoewel, zo is alles ook ooit begonnen, dacht Milan, en dat was ook de reden waarom Andra nu moest glimlachen.

‘Ik heb hem met een honkbalknuppel neergeslagen,’ antwoordde ze op de vraag van de therapeute, en Milan vulde haar aan: ‘We waren op slag verliefd.’

Toen ze elkaar net voor het eerst de hand hadden geschud bij de ingang van de praktijk, in een oud gebouw in stadsdeel Moabit, had hij nog gedacht dat dokter Rosenfels een grote klant was van een botoxproducent. Voor een vrouw van achtenvijftig had de grijze brildragende vrouw een ongewoon gladde huid (*alsof ze een luchtballon over haar gezicht heeft getrokken*), maar nu zaten er rimpels in het voorhoofd van mevrouw Rosenfels.

‘Hoe moet ik dat opvatten?’ vroeg ze fronsend.

‘Andra is serveerster. Twee jaar geleden wilde ik op kerstavond haar restaurant overvallen. Maar ze had met haar sluwe hoofd mijn trucje voorzien.’

‘U hangt nu op?’ had Andra hem schamper geciteerd toen Milan destijds weer was bijgekomen. ‘Man, mijn ex was bij de politie. Hij was niet bepaald het licht op aarde, maar zelfs hij zou bij een gijzeling nooit de verbinding met een slachtoffer verbreken.’

De ongelovige blik van de therapeute gleed nu naar Andra, die met een ‘helaas, het is echt zo’-blik Milans bekentenis woordeloos bevestigde.

‘Ik denk dat ik nu al kan zeggen dat u een heel ongewoon stel bent.’ Mevrouw Rosenfels glimlachte, en Milan moest haar gelijk geven. Alleen al qua uiterlijk pasten Andra en hij niet bij elkaar. Hij, de conservatief-onopvallend geklede *collegeboy* met sneakers, spijkerbroek en poloshirt. Zij, drie jaar ouder dan hij, die haar outfit omschreef als ‘*bad girl*-rommelmarktstijl’: zwarte bikerlaarzen, staalblauw geverfd haar tot op de schouders, een legging in knallende kleuren, een geplooid minirokje met doodskopmotief, daarboven een groene hoodie met het opschrift: ‘Jezus houdt van je. De rest vindt je een klootzak.’

Diezelfde hoodie had ze aangehad op de dag dat ze elkaar leerden kennen.

Waarbij ‘leren kennen’ een eufemistische omschrijving was voor ‘halfdood slaan en bewusteloos naar een achterkamertje slepen’.

Volgens dr. Google had Andra hem destijds met de honkbalknuppel een *schedelfractuur zonder cerebrale schade* bezorgd, al had het voor hem eerder aangevoeld alsof ze ter begroeting zijn voorhoofd dwars door zijn hersenen had gejaagd. Zelfs maanden daarna sprongen Milan bij plotselinge bewegingen nog de tranen in de ogen, en nu nog werd hij soms wakker met een sloopkogel achter zijn voorschedel, alleen maar omdat hij in zijn nachtmerries zijn hoofd zo heftig heen en weer had bewogen.

Maar toch, hij had de schedelbreuk zonder hulp van een arts

overleefd. Dat was wel anders geweest met de hoofdverwonding die hij in zijn jeugd jaren had gehad. Milan was opgegroeid op Rügen, een eiland in de Oostzee. Op zijn veertiende had hij enkele weken in het ziekenhuis moeten doorbrengen nadat hij thuis van de keldertrap was gevallen. Van de tweede schedelbreuk in zijn leven was hij alleen met oxycodon en koelkompresen hersteld. *Een wonder*, zoals elke keer weer werd bevestigd als hij medische fora op internet afstruinde. Maar zijn relatie met Andra was een nog groter wonder.

Toen Milan een halfuur na de mislukte overval weer bijkwam – liggend op de bank van de restauranteigenaar, met een orkest vol valse instrumenten in zijn hoofd – had hij erop gerekend dat Andra wel af zou maken waarmee ze was begonnen. Pas een week geleden was het groot nieuws geweest dat de eigenaar van een avondwinkel in de wijk Prenzlauer Berg een winkeldief had doodgeslagen uit wraak voor alle voorgaande schoften die hem door de vingers waren geglipt. Maar de vrouw met de verrassend sierlijke verschijning krenkte hem geen haar meer. Ze belde ook niet de politie. Andra deed iets wat Milan nooit van zijn leven had verwacht: ze bood hem een baan aan. ‘Wat een verspilling. Zo’n knappe vent als jij met zo’n creatieve intelligentie. Waarom gedraag je je als een klootzak en heb je geen normale baan?’

Er ging geen dag voorbij waarop hij niet een paar keer aan haar eerste woorden moest denken. En aan het antwoord dat hij haar tot op de dag van vandaag niet had durven geven: *‘Ik ben analfabeet. Ik kan niet lezen en schrijven. Ik heb het nooit geleerd, net zoals miljoenen andere mensen in Duitsland.’*

‘Soms denk ik wel eens dat Milan een gespleten persoonlijkheid heeft,’ zei Andra, die nog steeds van niets wist. Milan schaamde zich te zeer voor dat wat hem van al zijn medemensen onderscheidde.

‘Ik bedoel, hij heeft me over zijn vader verteld, voor wiens verzorging hij zich verantwoordelijk voelt. En over de schulden die hij heeft. Dat was tenslotte ook de reden dat Milan op alle mogelijke manieren aan geld probeerde te komen.’

‘De reden om het criminele pad op te gaan?’ viste dokter Rosenfels.

Andra knikte voor Milan. De eigenlijke reden voor zijn carrière als oplichter was dat analfabetisme in Duitsland niet als handicap werd erkend, waardoor hij geen recht had op een of andere uitkering. Maar hij kon slechts moeilijk in zijn eigen levensonderhoud voorzien. Als man met twee linkerhanden was hij zo goed als ongeschikt voor puur fysieke arbeid. En van cognitief werk, waarvoor hij met zijn buitengewoon intelligente uitstraling gemaakt leek, had de maatschappij hem buitengesloten.

Op een gegeven moment had Milan er gewoon genoeg van gehad dat het hem zelfs niet lukte het bijstandsformulier in te vullen. Vanaf toen probeerde hij zijn intellectuele vermogen in te zetten voor het enige beroep waarvoor geen toelatingsexamen hoefde te worden afgelegd en dat meer opbracht dan het minimumloon, namelijk dat van crimineel.

‘En omdat ik de neiging heb anderen altijd te willen helpen, sprak het verhaal over zijn verarmde vader me natuurlijk direct aan,’ zei Andra. ‘Bovendien had ik er spijt van dat ik hem zo hardhandig had aangepakt. Ik was erg gestrest en bang.’

‘Daarom ging ze toen maar uit medelijden met me naar bed.’

‘Zak,’ snauwde Andra hem toe. ‘Dat was een halfjaar later, en ik was verliefd op je.’

Was.

‘U werkt nu op dezelfde plek?’ vroeg de therapeute.

‘Ja, in dat restaurant waar ze me ook probeerde om te leggen.’

‘Waar jij probeerde me te beroven.’

Milan keek naar dokter Rosenfels. ‘Als het niet uit medelijden was, waarvoor heeft ze dan die overval verzwegen en een goed woordje voor me gedaan bij Hulk?’

‘Hulk?’

‘De eigenaar. Eigenlijk heet hij Harald. We noemen hem zo omdat hij het liefst groene kleren draagt.’

‘Jij noemt hem zo, omdat je het grappig vindt een lichtgewicht van vijftig kilo Hulk te noemen,’ corrigeerde Andra hem en ze schudde haar hoofd. ‘Ik kan maar geen hoogte van je krijgen, Milan. Ik bedoel, je bent een genie in hoofdrekenen, ik ken niemand die een bestelling van meer dan twintig personen kan onthouden zonder ook maar iets op te schrijven en toch nooit iets te vergeten. Je bent ongelooflijk getalenteerd op kunstgebied. U zou de tekeningen eens moeten zien die hij van onze klanten maakt, echt. En toch werkt hij in een restaurant in de bediening.’

‘Wacht even, nu kan ik het even niet meer volgen,’ zei dokter Rosenfels. ‘Ik dacht dat u wilde dat hij samen met u in het restaurant kwam werken.’

‘Zeker, voor een tijdje,’ zei Andra. ‘Maar niet tot aan zijn pensioen. Ik bedoel, ik heb met pijn en moeite een vmbo-diploma gehaald. Maar Milan heeft nog alle mogelijkheden. Toch wil hij daar niets mee doen. Hij heeft geen plannen, geen doel. En hij is pas achtentwintig!’

En leesblind, dacht Milan.

Zelfs Andra’s dertienjarige dochter Louisa wist haar weg beter te vinden in de echte wereld, waar analfabeten tweederangs burgers waren. Zonder diploma, zonder opleiding, zonder rijbewijs. Louisa had al vanaf groep drie de straatnaambordjes kunnen lezen, voor Milan waren de weekendboodschappen al een horrortrip.

‘Hier schat, mijn boodschappenlijstje, kun jij dat even doen?’

‘Tuurlijk, doe ik. Eén vraagje, wat betekent Χοζα Χολα? Is dat zo’n bruine fles met een bolle buik en witte krulletters op een rode ondergrond?’

In Duitsland woonden meer dan zes miljoen functioneel analfabeten. Mensen die op school net genoeg zinnnetjes hadden geleerd om hun leven lang alleen maar te kunnen doen alsof.

Bij Milan was het nog erger. Zeker, hij had wel op school gezeten en het alfabet geleerd, en er waren zelfs een paar woorden en cijfers die hij herkende. Maar hij had nog nooit een dictee gemaakt of een

opstel geschreven. Hij had altijd vlak voordat het zover was een scène geschopt, gedaan of hij ziek was of zijn hand verwond om zich te kunnen drukken. Met als gevolg dat hij een digitale klok kon aflezen, bedragen in de kassa kon invoeren en zijn eigen naam kon lezen. Maar een zin in een kinderboek begreep hij niet, tenzij die hem werd voorgelezen.

‘Dus u bent hiernaartoe gekomen vanwege zijn gebrek aan ambitie?’ vroeg de therapeute terwijl ze een blik op de klok wierp. Er waren pas twintig minuten voorbij. Milan vond het een eeuwigheid lijken.

‘Nee.’

Wanneer Andra zenuwachtig was, friemelde ze onbewust aan haar piepkleine neusringetje. ‘Hij houdt iets voor me achter.’ Ze maakte een afwerend gebaar met haar hand. ‘En dat is geen andere vrouw, daar zou ik geen probleem mee hebben. Ik kan seks en liefde wel los zien van elkaar.’

Mevrouw Rosenfels leek een heel stuk minder verbluft te zijn over deze uitspraak dan Milan, die haar dat nog nooit zo had horen zeggen.

‘Je hoeft niet zo te kijken. Jullie mannen zijn net zo geschikt voor monogamie als een kip om te vliegen. Theoretisch mogelijk, in de praktijk gebeurt het toch niet.’

De therapeute schraapte haar keel. ‘Dat is zeker een interessant onderwerp, maar mag ik nog even terugkomen op dat geheimzinnig doen?’

‘Ik hou niks voor haar achter,’ loog Milan.

Eén keer had hij het haar bijna verteld. Toen ze in het restaurant 893 in de Kantstrasse vierden dat ze een jaar samen waren en Andra hem vroeg iets van de exotische menukaart uit te zoeken. En deze keer wilde hij niet alweer die standaard smoes over een bril voor noodgevallen gebruiken. Af en toe droeg Milan een lelijke versleten bril met gewoon glas erin om die ‘vergeten’ te kunnen zijn wanneer hij met iets op schrift dreigde te worden geconfronteerd. ‘Sorry, met mijn slechte ogen kan ik dat nu helaas niet ontcijferen.’

Maar die avond had hij geen smoes willen gebruiken. Hij had haar de waarheid willen zeggen.

Terwijl Milan nog bezig was al zijn moed te verzamelen, begon Andra hem te vertellen over een akelige macho die ze de dag ervoor had moeten bedienen en die haar had proberen te versieren. 'En daarbij liet hij al gauw doorschemeren wat voor domkop hij was. Die gast vroeg me echt of ik parfum van B.V.L. Gari op had.'

'Wat is dat dan?'

'Ik had het ook niet meteen door. Maar hij bedoelde Bulgari! Die mafkees had gewoon de letters opgezegd zoals die in het logo staan: bvlgari.'

Een domkop dus, had Milan bij zichzelf gedacht terwijl hij geforceerd meelachte. Een mafkees. En zelfs die 'mafkees' kan nog beter lezen dan ik.

Die dag had Milan noch iets bekend, noch iets gegeten, afgezien van zijn 'noodpil'. Penicilline, vijfhonderd milligram. Milan was hyperallergisch voor penicilline, na het inslikken kon hij binnen twee minuten nauwelijks nog ademen. Daarom had hij altijd een pilletje in zijn broekzak. Hij had een keer over een analfabete gehoord die op een bruiloft spontaan werd gevraagd een trouw-speech voor te lezen. Om niet voor een compleet gezelschap haar geheim te hoeven prijsgeven, was ze even naar de wc gegaan, waar ze haar hand tussen de deur had gestoken om die vervolgens dicht te trekken. Milan hoefde niet al zijn vingers te breken. Op die dag was een anafylactische shock genoeg geweest om niet ontmaskerd te worden.

'Hij leidt een mentaal dubbelleven,' zei Andra en ze keek de therapeute aan. 'Ik kan het niet uitleggen. Maar in het openbaar, als we op pad zijn met vrienden, kan Milans stemming van het ene op het andere moment omslaan. Dan wordt hij zenuwachtig, onzeker. Dat kan dan zomaar uit het niets gebeuren. In de metro of in de rij bij de bioscoop.'

Of tijdens relatietherapie.

Dan vlucht hij weg. Letterlijk. Hij laat me in de steek, probeert het probleem, wat dat ook moge zijn, alleen op te lossen. En daar kan ik niet meer tegen. Ik hou van hem, god mag weten waarom, maar als hij nog één keer opstaat en wegloopt, kap ik ermee.'

De therapeute knikte veelzeggend, waarna ze aan Milan vroeg: 'Wat vindt u?'

Dat ze gelijk heeft. Ik lieg tegen haar. 's Morgens, 's middags en 's avonds. Zoals tegen iedereen in mijn omgeving. Maar ik kan er niet mee ophouden. Want telkens wanneer ik het iemand heb toevertrouwd, heeft diegene me uitgelachen, ontslagen of in de steek gelaten.

'Ze ziet spoken,' weersprak hij Andra lafhartig.

'Goed dan.' De therapeute keek nogmaals op de klok, waarna ze allebei een wit vel papier van haar kregen. Milan pakte het met dichtgesnoerde keel aan, ook al was het vel veel minder bedreigend dan wanneer het volgeschreven was geweest.

Door wat de therapeute vervolgens zei, leek dat snoer om zijn keel levensbedreigend aangetrokken te worden.

'Ik wil graag dat u de komende tien minuten gebruikt om voor mij op te schrijven wat de basis is voor uw relatie, waarover absoluut niet te onderhandelen valt.'

Schrijven?

Zijn hartslag ging sneller. Het zweet brak hem uit.

'Welke waarden zijn belangrijk voor u? Wat doet u om uw partner ter wille te zijn? En waarover valt absoluut niet te praten?'

Milan werd misselijk. Hij wilde overgeven. Of nog liever flauwvallen. Bijna automatisch verdween zijn hand in de broekzak met de noodpil.

‘Dat was het dan.’

‘Daar lijkt het wel op.’

Milan stapte de dichte novembermist in, die die ochtend al ongelukken had veroorzaakt in de buitengebieden rond Berlijn en nu de stad had bereikt. De vorst nam even pauze tot de volgende nacht en nu trokken er slierten mist over de Gotzkowskybrug, die vanuit het Landwehrkanal opstegen. Hoewel het zicht nog geen twintig meter was, was voor Milan één ding helderder dan wat ook: het was voorbij tussen Andra en hem. De levensleugen die hen had samengebracht, dreef hen uiteindelijk ook weer uit elkaar.

‘Heb ik het goed begrepen? Je bent gewoon opgestaan en met vliegende vaandels de therapieessie uit gemarcheerd?’

‘Ja, papa.’

Milan vroeg Kurt even geduld te hebben zodat hij zijn oortjes kon indoen. Zo had hij zijn handen vrij om met zijn koude vingers zijn fiets te pakken, die hij achteloos had achtergelaten tegen de leuning van de brug. Andra’s auto was naar de garage voor winterbanden en hij had voorgesteld om een taxi te pakken naar therapie, maar hij had net zo goed kunnen voorstellen om met de spaceshuttle te gaan. Andra had een grote hekel aan taxi’s en weigerde ze te gebruiken. Vandaar dat ze allebei op de fiets waren gegaan. Haar nieuwe racefiets zat vast met enkele sloten, zijn tweedehandsje was daarentegen zo gammel dat geen enkele fietsendief zijn handen eraan vuil zou

willen maken. Hij zou nog eerder per ongeluk worden meegenomen door een vuilniswagen.

‘Dan had je Andra net zo goed je geheim kunnen vertellen. Het resultaat was hetzelfde geweest.’

‘En dat zegt de man die mama niet vertelde dat hij de Rolling Stones eigenlijk helemaal niet kon uitstaan.’

Zijn vader zuchtte diep. Zijn rauwe rokersstem klonk dramatisch: ‘Ja, en geloof me, daar heb ik voor moeten boeten. Thuis, in de auto, maandenlang altijd dezelfde liedjes. Ik heb zelfs een concert moeten verdragen. Hoewel je fantastische moeder niet meer leeft, blijft dat gejammer van Mick Jagger in de Waldbühne me in mijn nachtmerries achtervolgen,’ ginnegapte hij. ‘Het enige wat die jandoedel met zijn lippen als een opblaasboot enigszins te verdragen maakte, was dat Jutta daarbij mijn rits opendeed en...’

‘Papa!’

‘... en ik heel gemakkelijk mijn jas kon uittrekken. Wat dacht jij dan, jochie? Jij hebt echt een ziekelijke fantasie.’ De bulderende lach van zijn vader schalde door de telefoon zoals vroeger door de gangen van het ziekenhuis. Andere conciërges ergerden zich waarschijnlijk aan kapotte sloten, door onvoorzichtige patiënten losgetrokken kastdeurtjes of verstopte wc’s. Kurt Berg, die ‘Kurtje’ werd genoemd, zag de meeste klusjes waar hij bij werd gehaald echter van de vrolijke kant. Dat was toentertijd in het ziekenhuis op Rügen al zo geweest en dat was later, nadat ze naar Berlijn waren verhuisd, in het ongevalenziemenhuis Marzahn niet anders. Terwijl Milans moeder de neiging van Kurtje om over alles en iedereen grapjes te maken vaak heel gênant had gevonden. Zo was zijn opmerking op de begrafenis van zijn schoonvader legendarisch geworden. Die had lang als verpleger op de afdeling cardiologie gewerkt en wilde daarom graag dat zijn resten in een hartvormige urn werden begraven, waarop Kurtje het niet kon nalaten op te merken dat ze blij mochten zijn dat schoonvader niet op de afdeling gynaecologie had gewerkt.

Milan ging van de stoep af, fietste de straat op en wachtte voor het stoplicht op de kruising van de Franklinstrasse met de Helmholtzstrasse.

‘Je hebt twaalf maanden nodig gehad om haar de waarheid te vertellen.’

‘Eigenlijk heeft je moeder me alleen maar betrappt toen ik in een reflex de radio in de keuken uitdeed toen die jankhond zijn keel openzette. Ik dacht dat ze boodschappen aan het doen was. Man, wat was die pissig toen ik het toegaf. Voor haar was het alsof ik haar had bedrogen met haar beste vriendin.’

‘Tja, dan had je mama bij jullie allereerste date maar de waarheid moeten vertellen.’

‘Dan had ik haar nooit kunnen versieren. Jutta zou nooit zijn uitgegaan met iemand die fan was van die gasten met hun pispotkapsel. Maar bij jou gaat het niet om zoiets banaals als de Beatles of een ruzietje, Milan. Het gaat om jóú, jongen. Om jouw leven. Om wat je bent en wat zwaarder op je drukt dan wat ook.’

‘Precies. En dat maakt de leugen die ik al vanaf het begin van onze relatie volhou des te erger.’

Als een normaal mens zich al bedrogen voelde wanneer je maandenlang tegen diegene had gelogen vanwege een verschillende muzieksmaak, hoe moest Andra zich dan voelen als bleek dat hij zoiets elementairs als zijn analfabetisme voor haar had verzwegen? Bovendien was ze zo empathisch dat hij niet bang hoefde te zijn dat ze de spot met hem zou drijven. Maar het moment waarop hij het kon vertellen had hij voorbij laten gaan en inmiddels was de schaamte, die hem zijn hele leven al begeleidde en zich als een tatoeage in zijn geest had vastgezet, ook tegenover Andra steeds groter geworden.

Ondanks het lawaai van het verkeer kon hij door de oortjes van zijn mobiel horen dat zijn vader een sigaret opstak.

‘Roken op je kamer is verboden.’

‘De bemoeial uithangen ook. Ik sta op het balkon en kijk hier

van bovenaf recht in het décolleté van die nieuwe verpleegster. Een uitzicht dat jij voor jezelf bij Andra voor altijd hebt verkloot.’

Zijn vader lachte gekweld en merkte zelf dat zijn grap niet het gewenste effect had. ‘Sorry, ik wilde je alleen maar een beetje opbeuren.’

‘Dat is je dan niet gelukt.’ Milan blies zijn warme adem in zijn handen.

‘Oké, hoe vind je deze dan? Ik denk erover om een contactadvertentie te laten plaatsen. Tekst: Wij zoeken met spoed iemand voor een trio. *Wij* zijn een man en zoeken *twee* vrouwen.’

De pijl voor linksaf werd groen en de auto die naast Milan had gestaan reed de Franklinstrasse in. Milan, die rechtdoor moest, bleef staan en de koude wind, die de mist merkwaardig genoeg maar niet wist te verdrijven, waaide recht in zijn tranende ogen.

‘Heel grappig, papa.’

‘Ik weet het. Zeg, waarom kom je niet even bij me langs, dan kletsen we bij een koele blonde weer even bij. Bij mij in het tehuis...’

‘... is alcohol taboe en ik moet nu naar mijn werk, het spijt me.’

‘Ik wilde het alleen maar even aangeboden hebben. Er was trouwens vanmorgen een man hier die naar je vroeg.’

Milan knipperde met zijn ogen. Hij voelde een knoop in zijn buik. ‘Wie?’

Er kwamen nog meer auto’s van achteren die links afsloegen, hoewel het stoplicht al oranje was geworden.

‘Geen idee. Hij wilde niet zeggen hoe hij heette. Ik heb hem ook niet gezien. Hij belde me vanaf de receptie. Zijn stem kwam me bekend voor, een oude knakker. Een beetje vreemd was het wel, hij...’

‘Wat wilde hij?’ De knoop in zijn buik begon pijn te doen.

‘Het nummer van je mobiel, contactgegevens. Ik heb hem niets gegeven, maar...’

Op dat moment stopte een achteropkomende auto voor het inmiddels weer rode stoplicht voor linksaf, en vanaf toen was het

onmogelijk om het gesprek met zijn vader voort te zetten. Ook het vervelende gevoel in zijn maagstreek was op de achtergrond geraakt. De auto naast hem nam Milan volledig in beslag.

Hij wist niet of hij toevallig opzij had gekeken of dat het een onvermijdelijke reflex was geweest. De dikke groene Volvo was vlak naast hem gaan staan en stond met twee wielen op de strepen van het vak voor de fietsers. Milans blik viel meteen op het tafereel achter de autoruiten. En dat zou zijn leven voor altijd veranderen.